

Socialdepartementet
Enheten för familj och sociala tjänster

103 33 Stockholm

Yttrande över promemorian Utredningar avseende vissa skador och dödsfall (Ds 2017:47)

Sammanfattning

Åklagarmyndigheten ställer sig positiv till förslagen till förtydligande av syftet med utredningarna och att underlaget för utredningarna utvidgas.

Åklagarmyndigheten ställer sig också positiv till att Socialstyrelsen ges möjlighet att inhämta information kring gärningsmannen.

Det finns ingen erinran mot förslaget att myndigheter som bedriver tillsyn över verksamhet som berörs av en utredning ska ställa experter till förfogande under de former som gäller idag. Experternas roll bör dock inte sträcka sig längre än till att bidra med sin kompetens till utredningen.

Förslaget att ge Åklagarmyndigheten i uppdrag att ta fram riktlinjer och rutiner som säkerställer underrättelseskyldigheten avstyrks med hänsyn framförallt till att rutinen nyligen utvecklats ytterligare.

Förslaget att tidigarelägga tidpunkten för när underrättelse ska ske avstyrks. En tidigareläggning av tidpunkten medför en betydande risk för att utredningen kommer i konflikt med brottsutredning och lagföring. Vidare skulle det medföra en betydande risk för att alla fakta inte finns tillgängliga vid Socialstyrelsens dödsfallsutredning och därmed risk för att det dras felaktiga slutsatser av underlaget.

Förslaget att alla myndigheter vars verksamhet berörs av en dödsfallsutredning *bör* genomföra en egen tillsyn avstyrks. Frågan om det i anledning av information om att Socialstyrelsen inlett ett ärende finns skäl för den aktuella myndigheten att inleda tillsyn måste avgöras utifrån det regler som gäller för den aktuella myndighetens tillsynsverksamhet.

8.6 Underrättelseskyldighet

Att skyldigheten att underrätta Socialstyrelsen inträder först när brottsutredningen avslutats medför att det kan ta förhållandevis lång tid innan underrättelseskyldigheten aktualiseras. Det är de brottsutredande myndigheternas och de allmänna domstolarnas bedömningar av om en gärning utgör brott eller inte, som ska läggas till grund för vilka fall som ska utredas. Innan brottsutredning

och eventuell lagföring är avslutad är inte alla fakta kring dödsfallet klarlagda och därmed inte heller om dödsfallet orsakats på grund av ett brott. Att tidigarelägga underrättelsen för att ge Socialstyrelsen möjlighet att påbörja sin utredning innan brottsutredningen är klar och det föreligger en lagkraftvunnen dom medför en risk för att analysen av händelseförloppet kan komma att grundas på ofullständiga fakta och leda till felaktiga slutsatser.

En utredning av ett så allvarligt brott som ett mord eller ett grovt våldsbrott tar viss tid. Inte sällan avser de ärenden som uppmärksammas i massmedia fall där brottsutredningen eller lagföring i domstol är pågående. Att det kan gå en längre tid mellan tidpunkten då brottet inträffade och underrättelsen till Socialstyrelsen är därför en olägenhet som enligt vår uppfattning måste accepteras för att få ett fullgott underlag för Socialstyrelsens utredning.

Åklagarmyndigheten har en rutin för underrättelse till Socialstyrelsen vilken under innevarande år kompletterats med en särskild blankett för ändamålet framtagen i samverkan med Socialstyrelsen. Information om underrättelseskyl-digheten finns i myndighetens handböcker Handläggning av brott i nära relation och Handläggning av ärenden gällande övergrepp mot barn (barnhandbo-ken). Vidare finns en utförlig information om underrättelseskyl-digheten och om rutinen för fullgörandet av denna på en särskild ämnessida på myndighetens intranät Rånet. Där finns också den digitala blanketten för underrättelse till Socialstyrelsen. Slutligen går en gång om året en särskild påminnelse om underrättelseskyl-digheten ut till åklagarna. Med hänsyn till att de senaste förbättringarna av rutinen har skett under innevarande år och inte hunnit utvärde-ras framstår därför frågan om att vidta ytterligare åtgärder som för tidigt väckt.

8.8 Kompetens i utredningsverksamheten

Det är, så som framhålls i promemorian, angeläget att Socialstyrelsen tillförs den kompetens som krävs för att fullgöra sitt uppdrag. Det finns ingen erinran mot förslaget att de myndigheter som bedriver tillsyn över en verksamhet som berörs av utredningen ska ställa experter till förfogande.

Den arbetsmetod som nu används har för Åklagarmyndighetens del inneburit att varje ärende krävt en arbetsinsats om minst två dagar från den deltagande expertens sida. Det är en förhållandevis stor arbetsinsats.

I författningskommentaren till 3 § anges att experterna ska inte enbart ska ha kompetens utan även mandat. Det är oklart vad som avses med mandat. Det framstår som en självklarhet att experterna med ett öppet och självkritiskt förhållningssätt ska bidra med sin kompetens till att göra en multiprofessionell analys av händelseförlopp och orsak. Experternas roll bör dock inte sträcka sig längre än till att bidra med sin kompetens. Uppdraget att utreda och att ge regeringen underlag för beslut om åtgärder har lagts på en särskilt utpekad myndighet. Det finns därför inte skäl att kräva att de myndigheter som bidragit med

expertis i rapporten ska ställa sig bakom de slutsatser och förslag Socialstyrelsen väljer att lägga fram.

8.9.2 Tillsyn

Åklagarmyndigheten har en väl fungerande intern tillsynsverksamhet, som är reglerad i lag och föreskrifter. Målet för Åklagarmyndighetens tillsynsverksamhet är att åklagarverksamheten ska präglas av hög rättslig kvalitet och därmed säkerställa att kraven på lagenlighet följdriktighet och enhetlighet upprätthålls inom verksamheten. Tillsynsverksamheten omfattar både systematisk rättslig tillsyn för att bidra till förbättrad verksamhet inom Åklagarmyndigheten och tillsyn i enskilda fall vilken syftar till att klarlägga eventuella fel eller försummelse när det behövs för att utreda disciplinansvar, säkerställa allmänhetens förtroende för åklagarverksamheten eller av andra skäl.

Den granskning som sker inom ramen för Åklagarmyndighetens tillsyn sker med ett annat syfte och typiskt sett på ett tidigare stadium än vad som gäller för Socialstyrelsens dödsfallsutredningar.

Frågan om det i ett visst ärende finns skäl att inleda tillsyn måste avgöras mot det regelverk som gäller för den aktuella myndighetens tillsynsverksamhet. Det lagda förslaget som synes innebära en presumtion för att tillsyn ska inledas till följd av att Socialstyrelsen inlett en utredning och med syftet att tillgodose Socialstyrelsens behov av utredningsunderlag framstår som mindre väl övervägt och bör inte införas.

9.1 Ekonomiska konsekvenser

Den arbetsmetod som nu används vid utredningarna och som bedöms som väl fungerande är resurskrävande. För varje ärende som utreds krävs en arbetsinsats från Åklagarmyndighetens experts sida om minst två dagar. Det innebär att den utvidgningen av underlaget som föreslås kommer att öka kostnaderna på ett märkbart sätt. Det kan dock inte göras gällande annat än att kostnadsökningen i och för sig skulle kunna rymmas inom befintliga anslag.

9.1.1 Kostnader för staten

Av utredningen framgår att det är svårt att beräkna hur många ärenden som en utvidgning av vilka fall som kan bli föremål för en dödsfallsutredning kommer att leda till. Utredningen har uppskattat det utifrån tillgänglig statistik till cirka 95 ärenden per år (både barn- och vuxenärenden). Med erfarenhet från att ha deltagit i Socialstyrelsens dödsfallsutredningar under år 2017 kan Åklagarmyndigheten konstatera att granskningen av så många ärenden motsvarar cirka 190 arbetsdagar då varje ärende motsvarar två arbetsdagar, inklusive resa och inläsning inför mötet. Utöver detta tillkommer deltagande i workshops och arbete med faktagranskning i samband med Socialstyrelsens rapportskrivande.

Åklagarmyndigheten delar inte utredarens bedömning att utvidgningen av barnärendena till att även omfatta grov misshandel inte skulle medföra att Åklagarmyndighetens representant behöver närvara i betydligt högre utsträckning än idag. Det framgår dock inte av utredningen hur kostnaderna för den föreslagna utökningen av antalet ärenden som ska utredas beräknats eller av vem.

I detta ärende har överåklagare Marianne Ny beslutat. I beredningen har vice överåklagare Mikael Björk deltagit. Kammaråklagare Eva Johnsson har varit föredragande.

Marianne Ny

Eva Johnsson